

Krigsarkivets rapport efter inspektion av arkivvården hos Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI) i Kista den 14-15 november 2007.

Förelägganden.

1. FOI ska, i enlighet med RA-FS 2003:2, 4 kap. upprätta systembeskrivningar över förekommande ADB-system.
2. FOI ska, i enlighet med RA-FS 1991:1 med ändring 1997:4, Riksarkivets föreskrifter och allmänna råd om arkiv hos statliga myndigheter, 3 och 6 kap., inventera, ordna och förteckna det oordnade material från Flygtekniska försöksanstalten (FFA), som förvaras i centralarkivet. När FFA:s öppna arkiv är färdigförtecknat och när handlingarna inte längre efterfrågas i verksamheten ska arkivet inlevereras till Krigsarkivet. (Avsnitt 4.)
3. FOI ska, i enlighet med RA-FS 1991:1 med ändring 1997:4, Riksarkivets föreskrifter och allmänna råd om arkiv hos statliga myndigheter, 3, 6-7 kap., göra upp en arbetsplan avseende inventering, gallringsutredning, ordnande och förtecknande av de ritningar som förvaras i centralarkivet och på andra håll (avsnitt 4).
4. FOI ska, i enlighet med RA-FS 1991:1 med ändring 1997:4, Riksarkivets föreskrifter och allmänna råd om arkiv hos statliga myndigheter, 3, 6-7 kap., förteckna det material (luftprover) från institutionen för kärnvapenfrågor, som förvaras i institutionens arkivlokal, samt därefter pröva förutsättningarna för gallring (avsnitt 5).
5. FOI ska upprätta ett tillämpningsbeslut till RA-FS 1999:1, Riksarkivets föreskrifter och allmänna råd om gallring av handlingar i statliga myndigheters forskningsverksamhet (avsnitt 6).
6. FOI ska, i enlighet med RA-FS 1991:1 med ändring 1997:4, Riksarkivets föreskrifter och allmänna råd om arkiv hos statliga myndigheter, 7 kap., till Krigsarkivet inkomma med en gallringsframställan avseende systemen Travel webb, TIF och Easy Crewit (avsnitt 7).

Anmärkningar.

FOI bör kontrollera att endast godkänd skrivmateriel används.

Årsjournalerna i personalenhetens närarkiv bör flyttas till det brandsäkra skåpet (avsnitt 7).

Krigsarkivet emotser en redogörelse för vidtagna åtgärder **senast den 1 juni 2008**.

Krigsarkivets sammanfattande synpunkter.

Inspektionen omfattade FOI:s huvudkontor i Kista, däremot inte Brommakontoret, som tidigare inrymde den sedan 2001 upphörda myndigheten FFA, eller Grindsjön utanför Tumba, där delar av avdelningen Försvars- och säkerhetssystem har sin verksamhet förlagd. Inspektionen var mycket väl förberedd av myndigheten, och Krigsarkivet fick en god inblick i verksamheten. Möjligen finns anledning att i en nära framtid närmare inspektera FOI:s arkivlokaler. Föregående inspektioner ägde rum den 6 februari 2003 i Bromma (dnr 232-2002/2536) och den 1-2 december 2003 i Ursvik (dnr 232-2003/2509).

I Bromma finns endast en vindtunnel kvar men däremot enligt uppgift inga arkivhandlingar, med undantag av vissa ritningar samt överexemplar av rapporter. FOI måste förvissa sig om att detta stämmer med verkligheten. Grindsjön förtjänar troligen ett besök av Krigsarkivet. Enligt uppgift ska där inte finnas några egentliga arkiv, men det finns anledning att förmoda, att projekthandlingar kan återfinnas, liksom mätutrustning och - eventuellt - databaser som använts i uppdrags- och forskningsverksamheten.

Krigsarkivet har ofta haft anledning att framföra kritiska synpunkter på arkivvården vid FOI och dess föregångare FOA och FFA. Exempelvis har redovisningen av myndighetens arkivhandlingar, inte minst de digitala, varit bristfällig, och hanteringen av ritningssamlingen (från främst FFA) har lämnat en del övrigt att önska. Mot bakgrund av de mycket omfattande besparingarna inom myndigheten, har FOI dessutom inte ansett sig kunna ha kvar sin arkivariefattning. De brister i arkivvården som konstaterats och det arbete som Riksarkivets nya föreskrifter om arkivredovisning kommer att medföra ställer stora krav på FOI:s arkiv-tjänst. Det dåliga resursläget har tyvärr inte gett anledning till någon större optimism på detta område.

Ordningen vid registreringen och hanteringen av diarieförda handlingar är förvisso utmärkt god. Vid en samlad bedömning anser dock Krigsarkivet att FOI:s arkivvård inte kan godkännas, något som torde framgå av föreläggandena ovan. Det är därför desto mera glädjande att Krigsarkivet vid denna inspektion kunde förmärka hos FOI en ökad medvetenhet och insikt om problemens vidd. Vi ser med tillfredsställelse att två arkiv-konsulter anställts för att åtminstone påbörja arbetet med att framställa dokumenthanterings-planer. De arbets- och informationsmöten med FOI:s arkivansvariga som på senare tid avhållits har också visat sig vara fruktbara.

Inspektion.

1. FOI:s verksamhet.

NN redogjorde inledningsvis för FOI:s verksamhet. Myndighetens vision är ”Försvar, säkerhet och teknikutveckling”. Verksamheten har i allt högre grad blivit uppdragsstyrd, då drygt 90 % finansieras av avgifter från Försvarmakten (FM) och andra uppdragsgivare. Detta leder till att även lag- och föreskriftsreglerad verksamhet såsom arkivtjänst måste finansieras via avgiftsintäkter. Ett annat mål är att år 2009 ska 30 % av intäkterna komma från uppdrags-givare utanför försvarssektorn. FOI har idag ca 1.000 anställda, varav 800 forskare. Myndigheten är också lokaliserad till Umeå (CBRN – skydd och säkerhet), Linköping (sensor- och ledningssystem) och Grindsjön (FLSC – stridssimulering).

De mycket omfattande besparingskraven har lett till bl.a. personalminskningar, centraliseringstendenser och framväxten av effektivare stödsystem. Samtidigt har de internationella samarbetsprojekten ökat i antal. Vissa av dessa har FOI som koordinator, och det noterades att riktlinjer för arkivering saknas inom dessa projekt (se vidare avsnitten 5 och 6 nedan om behovet av en dokumenthanteringsplan för projekthandlingar). FOI planerar för övrigt att utse en ”superprojektledare” med en övergripande administrativ roll. NN betonade behovet av kompetens på arkivområdet, samt inte minst stöd från Krigsarkivet.

Frågan om arkivering av IML-handlingar (Integrerad materielledning) bör redas ut i samarbete med FM och Försvarets materielverk.

2. Forskningsstöd (FS).

NN redogjorde för denna avdelnings verksamhet. Sammanlagt finns tio enheter: Ekonomi, Personal, Säkerhet, Teknik, IT, Affärsutveckling/Juridik, Fastigheter, Dokumentation, Kommunikation och Försvar och internationellt samarbete. Målet är en ”kundorienterad professionell stödorganisation inom FOI”.

Intern debitering används, där man säljer tjänster till projekt eller en avdelning. FS har ca 150 anställda och har minskat med omkring 100 personer sedan år 2004. Säkerhetsenheten har förutom IT-säkerheten och IS/UNDSÄK även ansvar för reception och vaktmästeri. Den tekniska enheten har ansvar för ritningarna (se avsnitt 4 nedan). Dokumentationsenheten innefattar bibliotek, rapport-administration, blankettarkiv, språkgranskning, intranät, registratur och arkiv.

3. IT-enheten.

Till avdelningen hör ca 20 personer, de flesta placerade i Kista men även i Umeå och Linköping. Avdelningen ansvarar för de flesta datorhallar, nätverk och filserverar, det gemensamma användarstödet, driften samt telefonin. Man vill understryka att man inte ansvarar för sådana system som utvecklas eller drivs inom forskningsverksamheten och inte för själva innehållet i de gemensamma filserverarna. Systemdokumentation finns endast i begränsad omfattning hos IT-enheten då systemägarna har ansvaret för sådan. För backuper finns ett omfattande och mycket väl utvecklat system. Däremot saknas planer för digitalt långtidsbevarande och e-arkivering.

Krigsarkivet har vid flera tillfällen tidigare framhållit myndigheters lagstadgade skyldighet att ha en förteckning över ADB-system och fått svaret att FOI inte kan framställa en sådan. Vid detta besök sade sig FOI:s företrädare inse den egna nyttan och betydelsen av att ett sådant register upprättas. Man lovade att till en början sända över ett register över administrativa system och detta har också gjorts.

4. Registratur och arkivlokaler.

Antalet registrerade inkommande och utgående handlingar under innevarande år är nästan 2400 stycken, varav runt 2000 utgör nya ärenden. Det är många färre än tidigare år. Orsaken kan bland annat vara att alla tjänsteansökningar numera registreras i en egen databas och att ytterligare en serie, kallad "Memo" (se avsnitt 6), numera registreras separat.

Frågor om utlämnande av allmän handling gäller mest tjänsteställningar, olika rapporter och just nu en del handlingar gällande nedläggningen av verksamheten i Bromma.

Inom myndigheten används arkivbeständigt 80 g papper för bevarandehandlingar och annat papper till övriga. Krigsarkivet rekommenderar FOI att gå över till den något billigare kvalitet åldringsbeständigt (d.v.s. certifierat) papper som enda papper på myndigheten, så att man slipper ta ställning till det eventuella bevarandet redan vid utskrift. Ingen kontroll har gjorts huruvida samtliga skrivare och kopiatorer är godkända ur arkivsynpunkt. Krigsarkivet rekommenderar att endast av Svenskt Arkiv certifierade bläckpennor köps in.

Närarkivet i anslutning till registratorskontoret är väl organiserat. Lokalen är försedd med branddörr A 60, men någon närmare inspektion av lokalen gjordes inte. I en särskild brandcell förvaras hemliga handlingar 1995-. Kvalificerat hemliga handlingar har aldrig levererats till arkivmyndigheten. I närarkivet förvaras ca 14 hyllmeter (hm) FOA-handlingar och ca 11 hm FOI-handlingar. Det är till största del handlingar från kontoret i Kista, då NN säger att det är svårt att få övriga orter att skicka in sina handlingar för gemensam förvaring. Förteckningarna är inte helt uppdaterade. FOI bör ta ställning till om volymerna med handlingar rörande internrevisionen kan gallras. FOI ställde också frågan huruvida upprättat informationsmaterial ska föras till arkivet och svaret är att det ska det absolut och vanligen förtecknas som en eller flera B-serier.

I slutarkivet finns väl ordnade FOI-handlingar, likaså senare delen av FOA:s arkiv som så småningom ska levereras till KrA. Här finns även en hyllvägg med oidentifierat material från FFA eller möjligen FOA som naturligtvis bör inventeras och vid behov ordnas och förtecknas. En hyllsektion har fyllts med Tekniska enhetens pärmar. Ingen vet i dagsläget hur mycket av detta som hör till arkivet och om delar ska

bevaras. Tekniska enheten måste själv reda ut frågan. Henrik Markkulas arkiv, tidigare förvarat i Umeå, är numera förtecknat.

Tillsammans med NN tittade vi på den mycket stora mängd lösa och i skåp lagda ritningar som Krigsarkivet tidigare haft kritiska synpunkter på (se inspektionsrapport av den 6 februari 2003, dnr 232-2002/2536, rörande arkivvården i Bromma, avsnitt 4). Det finns ett antal register men ingen vet egentligen till vilka ritningar de hör. För dessa ritningar behövs en genomgripande gallringsutredning där FOI efter en inventering tar ställning till möjligheterna att gallra delar av det omfattande materialet. I samband med detta pratade vi om verksamheten i Bromma som helt kommer att avvecklas och det omedelbara behovet av att FOI gör samma typ av utredning på det ritningsmaterial och övriga handlingar som förvaras där. Till en början måste en grovinventering göras och en arbetsplan upprättas.

Ingen av arkivlokalerna har i egentlig mening inspekterats och godkänts av Krigsarkivet, vilket de naturligtvis bör göra. Dörrarna till slutarkivet har godkänts av Krigsarkivet (KrA dnr 233-2004/2279), men det framkom vid inspektionen att det exempelvis finns rör och ledningar i taket. Vi talade därför om att göra en objektspecifik inspektion tillsammans med Riksarkivets specialist på arkivlokaler.

5. Avdelningen för försvars- och säkerhetssystem.

Avdelningen har 244 anställda, uppdelade på åtta institutioner. I Grindsjön finns institutionerna för energetiska material (sprängämnen), framdrivning och stridsdelar samt skydd och verkan. I Kista finns flyg och autonoma system, experimentell aerodynamik (även i Bromma), analys och beräkning, kärnvapenfrågor och undervattensfrågor. Till verksamheten hör sex försöksplatser.

Avdelningens handläggare använder sig av en slags projektpärmar som togs fram i anslutning till det kvalitetssäkringsarbete enligt ISO-standard som bedrevs fram till 2005. Dessa kan säkert vara till nytta vid utarbetandet av en dokumenthanteringsplan och delvis innehålla handlingar som ska arkiveras vid sidan av de diarieförda handlingarna. Krigsarkivet frågade om förekomsten av ADB-register för avdelningen och NN berättade att det finns en inventarielista som skulle kunna ligga till grund för ett ADB-register om man bara får en mall på hur ett sådant kan se ut. Vi var överens om att registret måste hållas "på rätt nivå" så att det omfattar databaser och inte enklare mätutrustning.

I en särskilt arkivlokal förvaras bland annat institutionens för kärnvapenfrågor luftprover. Det är små arkivbitar av luftfilter samt analysresultaten från mätningarna av radioaktivitet i luften som förvaras i kuvert insatta i pärmar. De finns från 1957 och framåt och kommer från sex olika provplatser i landet. I lokalen finns även resultaten från seismologiska mätningar på pappersrullar från 1970- och 80-talen. Numera lagras sådan information digitalt på hårddisk. Man tror att det är samma seismologiska information som finns på de magnetband som också förvaras i lokalen. FOI har inte använt banden på mycket länge och det kan hända att de inte ens längre är läsbara. Krigsarkivet vill framhålla att informationen i denna lokal ska förtecknas på ett förenklat sätt så att förekomsten av materialet redovisas i väntan på att en gallringsutredning görs.

6. Avdelningen för försvarsanalys.

Avdelningen har ca. 160 anställda. Man har arbetat lyckosamt med att vara Försvarsmaktens första val vad gäller försvarsanalyser och samtidigt locka fler civila kunder och har under året till och med fått nyrekrytera viss kompetens. Tidigare rörde det sig nästan uteslutande om forskning rörande hotbilder men nu även en del undersökningar inom säkerhetsområdet och rörande klimat- och miljöpåverkan. Projekten är ofta kortare än på andra avdelningar. Verksamheten kännetecknas av samarbete mellan olika vetenskapliga discipliner och specialister från flera olika håll samt ett nära samarbete med kunden. Projekthandboken som ligger på myndighetens intranät används som mall i arbetet. "Memo" är ett slags återskapande av projektet i kortfattad form som finns på hela FOI och som förvaras i en egen serie.

Handläggarna bygger ofta upp egna databaser med information och samlar på sig olika typer av program och verktyg. De bör till FOI leverera in information om använda system. Intervjumaterial och enkäter förvaras av handläggarna och gallras förmodligen vart efter. Ska man på avdelningen lyckas upprätta ett ADB-register vill man ha hjälp med att tydligare formulera och motivera kraven. Avdelningen är inblandad i en hel del EU-projekt och registrator efterlyser regler för hur de bör arkivera sådana projekt där FOI inte är koordinator eller projektansvarig (se RA-FS 2000:1).

Hanteringen av forskningshandlingar behandlas i RA-FS 1999:1, Riksarkivets föreskrifter och allmänna råd om gallring av handlingar i statliga myndigheters forskningsverksamhet. Här meddelas att myndigheter under vissa förutsättningar får gallra handlingar som inkommit eller upprättats i deras forskningsverksamhet. Handlingar som *undantas från gallring* är främst sådana som innehåller grundläggande uppgifter om syfte, metod och resultat i respektive forskningsprojekt samt handlingar som bedöms ha ett fortsatt inomvetenskapligt värde, värde för annat forskningsområde, som bedöms vara av stort vetenskaps-, kultur- eller person-historiskt värde eller som bedöms vara av stort allmänintresse. Myndigheten ska besluta om tillämpning av gallringsföreskriften, d.v.s. fastställa tidpunkt för gallring och därvid beakta att forskningsresultat av respektive projekt har redovisats, att rimlig tid förflutit för att det ska ha funnits möjligt att granska handlingar för att verifiera forskningsresultat samt att ekonomisk redovisning har skett. Exempel på handlingar som ska undantas från gallring anges i bilaga till RA-FS 1999:1.

7. Personalenheten.

Enheten har det övergripande ansvaret för löne- och resehanteringen. Dessutom finns en så kallad human resource-grupp spridd över myndigheten, med en HR-specialist som jobbar på varje avdelning. Man använder sig av Palasso och Palasso PA. Krigsarkivet framhåller att den nya föreskriften gällande lönehandlingar talar om digitalt bevarande av samtliga löne-specifikationer i stället för som tidigare endast en per år. LSS RES har ersatts av systemet Travel webb och FOI ska inkomma med en gallringsframställan för det nya systemet. Det samma gäller för TIF som är ett tid- och frånvarosystem och för det nya rekryteringssystemet Easy Crewit som ersatt tidigare HASP, som för övrigt har ett gallringsbeslut som alltså ska upphävas.

Personalakterna förvaras på respektive ort och FOI har gjort ansträngningar för att upprätta enhetliga rutiner för vad som ska läggas i dessa. Löne- och resehandlingar förvaras i Kista.

Närarkivet är en icke godkänd arkivlokal. I rummet finns låsta brandskyddade skåp för personakter för personalen inom Avdelningen för forskarstöd, Grindsjön och två av forskningsavdelningarna. Årsjournalerna från 2001 och framåt står på öppna hyllor och man behöver ofta använda sig av dem. De behöver därför flyttas till det brandsäkra skåpet. Handlingar rörande resor står endast 1 år i närarkivet innan de flyttas vidare till den bättre lokalen i källaren som används både för enhetens bevarande- och gallringsbara handlingar.

8. Ekonomienheten.

Eftersom myndigheten saknar stabsfunktion ansvarar ekonomienheten inte bara för det vanliga redovisningsarbetet utan även för budgetunderlag, årsredovisningar, ekonomiska utredningar och modeller. Inom enheten finns även inköpsfunktionen och ansvaret för upphandlingar. På forskningsavdelningarna finns speciella avdelningsekonomer som stöttar projektledarna och hjälper till med budget och uppföljning. Som ekonomi- och upphandlingssystem används Agresso sedan 2001.

Ett närarkiv har man gemensamt med personalenheten (se avsnitt 7). Här förvaras huvudboksverifikationerna under ett års tid samt årsbokslut i kopia. Originalen förvaras i centralarkivet. Dessa handlingar ska snart föras över till enhetens andra närarkiv. Inte heller den lokalen uppfyller alla

krav på arkiv, t.ex. saknas fullgott brandskydd. Här förvaras för närvarande leverantörsfakturer från 2006. Alla ekonomihandlingar, för bevarande och gallringsbara, flyttas sedan ned till slutarkivet (se avsnitt 4).